

JUSSARÖ II SUKELLUSLEIRI

Työpäiväkirja 23.6.-27.7.1980

Työpäiväkirjan laatija:

Juhani Grönhagen

JUSSARÖ II:N TUTKIMUS 23.6.-27.7.1980

1. Tutkimusleirin organisaatio

Jussarön leirin organisaatiosta vastasivat
Teredo Navalis yhdistys ja Merihistorian toimisto.

OSALLISTUJAT:

Merihistorian toimisto

Risto Halme

Juhani Grönhagen

~~Harry Alopaeus~~

Leirin johtajat

Olli Tappola

Matti Sevilä

Leo Jolkkonen

Leirin kokki

Leo Wiirilinna

Osanottajat

Hyttinen	Lindkvist	Rautkylä	Teräväinen
Jalo	Miettinen	Roininen	Tirkkonen
Leinonen	Raittola	Santaholma	Tolvanen
Jahnsson	Rastas	Seppälä	Varjonen
Kinnunen	Kääntä	Silvan	Alopaeus
Korkiakangas		Tarpio	

Majoitus leirin aikana oli järjestetty Ovako OY:n omistamissa tyhjillään olevissa kaivosalueen asunnoissa. Huolto- ja varastotiloina käytettiin rannassa sijaitsevia varastorakennuksia, joissa säilytettiin varusteita ja täytettiin paineilmapullot. Ruokailu oli järjestetty kaivosalueen tyhjillään olevaan keittiöön: aamupala klo 7.30-8.30, lounas klo 12.00, päivällinen klo 17.00 ja ilta-

pala klo 20.00. Saunominen tapahtui merivartioston saunassa maanantaisin ja torstaisin klo 19.00.

Leirillä oli käytössä Teredo Navalis yhdistyksen RV-vene, jota käytettiin kuljetuksiin Jussarön ja Baggön välillä sekä tukialuksena pumppaus-työssä kaivauspaikalla. Käytössä oli myös yksityisen omistama transsi noin kolmen viikon ajan. Henkilökuljetuksiin kaivausalueen ja tukikohdan välillä käytettiin Merihistorian toimiston perämoottorilla varustettua peltivenettä.

2. Tutkimusleirin rahoitus

Leiri rahoitettiin vuodeksi 1980 myönnettyillä kenttämäärärahoilla, joilla peitettiin polttoaine- ja ryökämenot.

3. Tutkimusleirin työtavoitteet

Leirin meriarkeologisena päätavoitteena oli hyllyn ruuman tyhjennys ja esinelöytöjen dokumentointi, sekä pyrkiä ajoittamaan hyllyn ikä. Seppo Roinisen ja Markku Varjosen löytämä, työnimikkeellä Jussarö III ristitty hylky päätettiin mitata ja piirtää arkkitehti Kaija Santaholman johdolla.

Hyllyn ruumasta otettiin painolasti/hiekka näytteitä sekä mämmuttipumppauksen yhteydessä saatuja elintarvike näytteitä.

ks.
HYLYYRAPORTIT
TAMMISAARI

4. Tutkimustulokset

Hylyn ruuman tyhjennyksessä ei onnistuttu työn osottauduttua oletettua vaikeammaksi. Poistettava mutakerros on paksuudeltaan n. 2m ja pohjakerroksissa on runsaasti pumppausta hidastavaa lautatavaraa sekä haurasta posliini- ja lasiesineistöä. Leirin aikana onnistuttiin tyhjentämään hylyn ruumanaukosta peräänpäin noin 7x5 metrin alue, joka merkitsee 1/3 osaa koko tyhjennettävästä alueesta. Tärkeimmäksi esineiden löytöpaikaksi osottautui III kansipalkin kohdalla keskilaivassa ollut todennäköisesti kannelta romahtanut byssa ja keittiöön kuulunut tiilikasa. Paikasta löytyi mm. 3 sinappipurkkia, viinipulloja, lasipulloja, 4 tinalautasta ja laatikko sisältöineen. Ajoituksen kannalta merkittävä oli V kansipalkin kohdalta styyrpuurista löytynyt puulautanen, jossa oli kaiverrettuna vl. 1783. Hylystä löydettiin myös rahoja joiden vl. 1737-54. Mammuttipumpun siivilästä saatiin eläinten luu-, kalanruoto (turska)-, kahvinpapu-, pähkinä-, omenansiemen ja kuori-, sekä viljanäytteitä. Hiekkanäytteet viittasivat eteläisen Itämeren rannikoille. Laivan rakenteiden ja tyyppin selvittäminen vaatii vielä lisätutkimuksia.

Ks. kuva-
arkisto 92057.

23.6.1980 maanantai

Työsuunnitelma:

Pumppauslautan rakentaminen ja paikoilleenvienti. Mammuttipumpun virittäminen toimintakuntoon.

Työryhmä:

Hyttinen, Jalo, Leinonen, Lindquist, Raittola, Rastas, Tappola, Tirkkonen,

Työt:

Lautan ankkurointi, mammuttipumpun letku veteen. Havaintosukelluksia.

Havainnot:

Ruumaan tullut runsaasti mutaa edellisestä vuodesta.

24.6.1980 TIISTAI

Työsuunnitelma:

Mammuttipumpun toimintakunnon tarkistaminen, pumppauksen aloittaminen.

Työryhmä:

Hyttinen, Jalo, Leinonen, Lindquist, Raittola, Rastas, Tappola, Tirkkonen

Työt:

Pumppausta klo 13.45-16.45 ja 19.00-19.20. Jalo, Tappola, Grönhagen tutustumissukelluksella kaivauskohteessa.

Havainnot:

Leinonen näki hyllyntapaisia rakennelmia (kaappeja) pumppauskohteessa II-III kansipalkin välissä keskilaivassa. Hyttinen havaitsi samassa paikassa tiiliä (muuta varoitettiin hajoittamasta mahdollista rakennetta). Lindquist oli näkevinään kangasta tiilien alla. Rastas havaitsi tiilikasan läheisyydessä ainakin 2 köysikerää, joiden päällä lautoja. Olettamus varastotilasta. Ylös nokinen tiili.

Löydöt:

Pumppauksessa ylös köydenpätkiä, keramiikan-, tiilen- ja lasinsirpaleita.

LÖYTÖ 1: Korkkiruuvin nuppi 7x2,8cm, puuta, siivilä

LÖYTÖ 2/80: venäläinen kup. raha, jossa kirjaimet DB vuosiluku 1741 ja kaksoiskotka. siivilä HFA

Löytö 3/80: puinen kahva, kädensija tms. 12,9x2,8x3,5cm. siivilä

LÖYTÖ 4/80: lasipullo, vihreä 24,5x5,5cm II-III k. palkki hiukan keskilaivasta paarpuuriin päin. löyt. Tirkkonen

LÖYTÖ 5/80

6/80 sinappipulloja 11x6,7cm, posliinia, teksti: MOUTARDE

7/80 DE MAILLE SEUL VANAIGRIER DU ROY ET DE I.M.J.

RE St ANDRE A PARIS

xx

II-III kansipalkki hiukan paarpuuriin päin löytäjä Tirkkonen

25.6. 1980 KESKIVIIKKO

Työsuunnitelma:

Pumppauksen jatkaminen II-III kansipalkkien kohdalta keskilaivasta. Maston tukirakenteisiin kuuluvan osan ylösnosto.

Työryhmä:

Hyttinen, Leinonen, Lindquist

Työt:

Pumppausta klo 9.55-11.25. Rakenneosan ylösnosto ja piirtäminen (Grönhagen). Työt keskeytyksissä iltapäivällä kovan tuulen vuoksi.

Löydöt:

Pumpun siivilästä kuparinen hana tms., pullonpohja, metallin-kappaleita, lasinsirua

LÖYTÖ 8/80: viinipullo, ehjä, tummaa lasia 24,5x9cm III-kansipalkki n. 1m keskilaivasta styrrpuuriin päin. löytäjä Hyttinen

26.6.1980 TORSTAI

Työsuunnitelma:

Pumppauksen jatkaminen II-III kansipalkkien kohdalta.

Työryhmä:

Raittola, Tirkkonen, Rastas, Jalo, Rautkylä, Leinonen, Lindquist, Hyttinen, Tappola

Työt:

Pumppausta klo 9.00-11.35, 13.40-16.40, 18.15-19.30. Pumpussa pari tukosta. Tirkkonen siirteli syrjään joitakin pumppausta haitanneita kansilautoja.

Löydöt:

Pumppauksessa siivilästä nahkanpalasia, 2 liitupiipun koppaa, 2 palaa lyijyä, viinipullon korkkeja, posliinia, lasia

LÖYTÖ 9/80: työkalun puuvarsi 11x3cm, III-k.palkki Styrpuuri
10/80: " " 14x3,5cm " "

LÖYTÖ 11a,b,c/80 viinipullon korkkeja, teksti EXTRA ALTER RHEIN WEIN, siivilä

LÖYTÖ 12/80: posliinikuppi, ehjä, korvake lehväkoristeinen, III-kansipalkki keskilaiva, löytäjä Leinonen.

LÖYTÖ 13/80: mustepullo, 11,7x6,1x4,8cm, neliskulmainen, III-kansipalkki n1m keskilaivasta styrpuuriin päin, löytäjä Lindquist.

LÖYTÖ 14/80: purjeenkokojasilmä(?), puuta, ** 6x5,5cm, löytäjä h.
15/80 Lindquist, III-k.palkki styrpuuriin päin.
16/80 " "

LÖYTÖ 17/80: kahvipannun kansi, kuparia, 13,2cm, III-kansipalkki n.1m keskilaivasta styrpuuriin päin, löytäjä Tappola.

LÖYTÖ 19/80 a,b: viinipulloja, toisessa ainetta sisällä, III-kansipalkki keskilaiva, löytäjä Tirkkonen.

Havainnot:

Iltasukelluksella Tirkkonen havaitsi III-kansipalkin kohdalla (ruumasta perään katsottuna) lautaseinämää, joka saattaisi olla laipio.

27.6.1980 PERJANTAI

Työsuunnitelma:

Oletetun seinämän olemassaolon tarkistaminen. Pumppauksen jatkaminen III-kansipalkin kohdalta eteenpäin kohti perää.

Työryhmä:

Lindquist, Rautkylä, Rastas, Raittola, Hyttinen, Tappola

Työt:

Pumppausta klo 5.50-7.20, 10.25-11.45. Iltapäivällä ei töitä kov-
van tuulen vuoksi.

Löydöt:

Pumppauksessa lasia, piikiven palasia, tammipelin nappuloita
(nahkaa).
LÖYTO 18/80: tinalautanen, 23,2cm, III kansipalkki, Löyt. Raittola

Havainnot:

Oletettu seinämä osottautui ison tynnyrin kanneksi.

28.6.1980 LAUANTAI

Työsuunnitelma:

Pumppauksen jatkaminen. Kaivaustilanteen arviointi (Tappola, Grönhagen).

Työryhmä:

Tappola, Lindquist, Hyttinen, Raittola, Kinnunen, Terävä, Meriluoto,
Rastas, Rautkylä, Tirkkonen

Työt:

Pumppausta klo 9.10-11.45, 13.00-15.45

Löydöt:

Pumpusta messinki-puunappeja. Rastas toi ylös kengänpohjia (2)
III-Kansipalkin kohdalta styyrpuurin puolelta.
LÖYTÖ 19/80: kupariraha, hyvin kulunut, ei kuvioita näkyvissä
III-IV kansipalkki, kansilaudan päällä paarpuurissa
löytäjä Tappola.

Havainnot:

Rastas havaitsi III-kansipalkin alla olevan tynnyrin kohdalla
olkia ym. pakkausmateriaalia.

29.6.1980 SUNNUNTAI

Pöytäsuunnitelma:

Pumppauksen jatkaminen III-kansipalkin kohdalla styyrpuurin puolella

Työryhmä:

Seppälä, Raittola, Kinnunen, Hyttinen, Lindquist, Tirkkonen, Rautkylä, Rastas, Tappola,

Työt:

Pumppausta klo 9.30-11.30, 13.15-18.50. Rakenteiden mittausta kohteessa klo 21.00

Löydöt:

- Pumppauksen yhteydessä 2 liitupiipun pesää ja varsia, viinipullon korkkeja, pähkinöitä
- LÖYTÖ 20/80: tinalautanen, rikkinäinen 23,2cm, III-kansipalkki keskilaiva, löytäjä Lindquist
- LÖYTÖ 21/80: tinalautanen, lähes ehjä, 23,4cm, III-kansipalkki keskilaiva, löytäjä Lindquist
- LÖYTÖ 22/80: tinalautanen, syvä, rikkinäinen, 25,6cm, III-kansipalkki, keskilaiva, löytäjä Lindquist
- LÖYTÖ 23/80: kolikko, kuparia, venäläinen, vl.1737, siivilä
- LÖYTÖ 24/80: kolikko, kuparia, venäläinen, vl.1752, siivilä
- LÖYTÖ 25/80: kolikko, kuparia, venäläinen, vl.1754, siivilä
- LÖYTÖ 26/80: Kahvipannun kansi, kuparia, III-kansipalkki, keskilaiva, löytäjä Rastas
- LÖYTÖ 27/80: viinipullo, aineet sisällä, korkissa teksti: EXTRA ALTER RHEIN WEIN, III-kansipalkki, keskilaiva, löytäjä Tappola
- LÖYTÖ 28/80: pullo, neliskulmainen, värillistä lasia, 25,6cm IV-V kansipalkki keskilaiva, löytäjä Tirkkonen
- LÖYTÖ 29/80: posliinilautanen, vaalea, 12,8cm, IV-V kansipalkki, löytäjä Tirkkonen

30.6.1980 MAANANTAI

Työsuunnitelma:

Pumppauksen jatkaminen tiilikasaa ja tynnyrin ympäristöä erikoisesti varoen (III-kansipalkki).

Työryhmä:

Teräväinen, Hyttinen, Raittola, Lindquist, Rautkylä, Tappola, Rastas, Tirkkonen

Löydöt:

LÖYTÖ 30/80: puulautanen, yhdestä puusta koverrettu, 21,2cm pohjassa vl.1783 V-VI kansipalkin väli, 1,5m styyrpuurista, löytäjä Tirkkonen

LÖYTÖ 31/80: lasipullo, kirkas, pyöreä 10,6cm, V-VI kansipalkki 1,5m styyrpuurista, löytäjä Tirkkonen

LÖYTÖ 32/80: kolikko, kuparia, hyvin kulunut, siivilä

LÖYTÖ 33/80: kengänsolki, tinaa tms. 3,7x3,3cm, siivilä

Rastas toi ylös kengän, joka melko hajonnut, V kansipalkki

1.7.1980 TIISTAI

Työsuunnitelma:

Paarpuurin puolella lankkujen raivausta. Pumppauksen jatkaminen

Työryhmä:

Rastas, Tappola, Rautkylä, Hyttinen, Raittola, Teräväinen, Tolvanen

Työt:

Lankkujen raivausta (Tappola, Rastas). Pumppausta 10.30-11.45 13.40-16.30. Tappola nosti ylös kansilankun, joka vietiin VA-varastoon.

LÖYDöt:

Pumppauksessa puisia nappeja, pähkinöitä, kalanluita

LÖYTÖ 34/80: kolikko, hyvin kulunut, kuparia, siivilä

LÖYTÖ 35/80: kolikko, hyvin kulunut, kuparia, siivilä

LÖYTÖ 42/80: metallinappi, kuvioitu, sisus puuta, siivilä

Pumppausalue III-kansipalkki, keskilaivasta styyrpuuriin

2.7.1980 KESKIVIIKKO

Työsuunnitelma:

Pumppauksen jatkaminen paarpöurin puolelta II-IV kansipalkkien kohdalta pintakerroksista. Edellisen päivän raivausten tarkistus ja sortumisvaaran arviointi.

Työryhmä:

Hyttinen, Tolvanen, Rautkylä, Tappola, Teräväinen

Työt:

Pumppausta klo 9.55-11-45. 15.00-16.50. 18.30-18.45. ~~KXX~~Tappola nosti yhden kansilaudan, joka siirrettiin VA-varastoon.

Löydöt:

Pumppauksessa ei mitään löytöjä. Rautkylä nosti yhden neitsytplokin. Tappola toi ylös Rastaan löytämän kivikartion. LÖYTÖ 40/80: kivikartio, hioma-yms. kivi, pohja tasainen, sivuissa maali tms. tahroja, II-III kansipalkin väli keskiläivästä 1,5m styrrpuuriin päin.

Havainnot:

Kansipalkkien sortumisvaara. Palkit styrrpuurin puolelta täysin irti. Sukeltajia varoitettu menemästä parrujen alle.

3.7.1980 TORSTAI

Työsuunnitelma:

Pumppauksen jatkaminen paarpuurin puolelta laitaa saakka V kansipalkkia kohti.

Työryhmä:

Raittola, Teräväinen, Tolvanen, ^TRautkylä, Hyttinen, Rastas, Tappola

Työt:

Pumppausta klo 9.15-11.50. 14.25-14.55

~~KXX~~

Löydöt:

Pumppauksessa luunpalasia, puukauhan osia, puisia kiiloja
LÖYTÖ 36/80: lasipullo, pyöreävatsainen, 8,4cm IV-V kansipalkki keskiläivästä paarpuuriin, löytäjä Tappola
LÖYTÖ 37/80: kolikko, venäläinen, kuparia, v11747, siivilä
LÖYTÖ 38/80: kengän solki, tinaa (?), lehväkoriste, siivilä
LÖYTÖ 39/80: puinen koriste, kärkeenpäin kapeneva, terävä, 9,3cm siivilä

4.7.1980 PERJANTAI

Työsuunnitelma:

Pumppauksen jatkaminen paarpuurin puolelta reunoista.
Tarkoitus saada kansipalkit vähitellen vajoamaan pohjaan.

Työryhmä:

Tappola, Rastas, Raittola, Teräväinen, Rautkylä

Työt: Pumppausta klo 9.45-11.50. Iltapv. ei pumppausta kovan tuulen vuoksi.

Löydöt:

Rastas toi ylös 2kpl köydenkiinnityspollareita (34x8cm) ^{kiinnitysmarkeli}
(32,5x6,5cm), Maston kiilan (39x16cm) ja plokkin (16,5x11,5cm).
LÖYTÖ 43/80: ongenkoukku, messinkiä, siivillä
LÖYTÖ 44/80: lasipullo, kapea, ~~nyökeä~~ lasia, ~~xxx~~ löytöpaikkaa
ei havaittu, löytäjä Rautkylä.

Havainnot:

Tappola havaitsi IV-V kansipalkin kohdalla styyrpuurissa
köyttä ja polttopuuta.

5.7.1980 LAUANTAI

Työsuunnitelma:

Pumppausta III-IV kansipalkin kohdalta styyrpuurissa.

Työryhmä:

Raittola, Rautkylä, Teräväinen, Alopaeus, Santaholma, Rastas

Löydöt:

Raittola toi ylös köysien ^{markeli} kiinnityspollarin. Pumppauksessa
läheltä tiilikasaa (III kansipalkki) 4 tankoa rikkiä(?).

6.7.1980 SUNNUNTAI

Työsuunnitelma:

Päätettiin suorittaa mittauksia ja piirustuksia kaivayskohteessa. Pumpkauksen jatkaminen.

Työryhmä:

Sevilä, Alopaeus, Rautkylä, Teräväinen

Työt:

Alopaeus, Grönhagen hyllyn rakenteiden tarkastelua ja tilannepiirustuksia. Pumpausta 10.20-11.50.

Havainnot:

Laiva kallistunut voimakkaasti alaspäin viettävää rinnettä vastaan. Kansipalkit jo aikaisemmin irronneet paikoiltaan (perän räjäytys).

7.7.1980 MAANANTAI

Työsuunnitelma:

Alopaeus suorittamaan mittauksia ja piirroksia rakennesista. Pumpkauksen jatkaminen ruuman alueella paarpuurista lähtien.

Työryhmä:

Alopeus, Santaholma, Rautkylä, Sevilä, Korkiakangas

Työt:

Alopaeus piirtäminen. Pumpausta 10.15-11.40. 14.00-17.00

Löydöt:

Pumpkauksessa tervattu köyden päätepunos, posliinin, lasinpalasia.

Havainnot:

Santaholma havaitsi kansipalkki I:n ja laivan pumpun välissä paarpuurissa pohjassa olevasta mastosta n.50cm keskiläivään päin 2,5m pitkän rakennesosan joka perhosmainen. Sevilä havaitsi ruuman takareunan kohdalla pohjasta koholla olevan parrun, joka mahdollisesti sikoköli.

Piirustukset. Alopaeus mittakaava piirroksia ruumasta peräänpäin.

8.7.1980 TIISTAI

Työsuunnitelma:

Palkkien ja parrujen raivausta ruuman luukun kohdalta paarpuurissa. Pumppauksen jatkaminen kohti perää.

Työryhmä:

Rastas, Korkiakangas, Alopaeus, Teräväinen, Santaholma, Sevilä

Työt:

Rastas ja Korkiakangas raivasivat 3kpl polvia ja ruuman reunuspuita ym lautaa siirtäen ne paarpuurin ulkopuolelle. Edellisenä päivänä Santaholman havaitsema rakenneosä nostettiin ylös. Osottautui veneen kiinnityspukiksi ja puuainekseltaan tammeksi. Pumppausta klo 9.30-11.50.15.40-17.00.19.30-21.30.

Löydöt:

Rastas nosti ylös ^{maakeeli} ~~nidin~~ I-II kansipalkkien välistä 2m paarpuurista.

Havainnot:

Ruumassa oleva masto alapäästään neliskulmainen n.20cm sitten pyöreä. Samassa linjassa maston kanssa pienempi tanko tms maston osa ulottuen III:een kansipalkkiin.

Tapahtumat: R. Halme HS:n toimittajan kanssa Jussaröön.

9.7.1980 KESKIVIIKKO

Työsuunnitelma:

Pumppauksen jatkaminen II kansipalkin kohdalta paarpuurissa.

Työryhmä:

Sevilä, Santaholma, Korkiakangas

Työt:

VA-valokuvien otto HS:lle (santaholma). Tilanteen tarkastelua ruumassa ja I-II kansipalkkien kohdalla. Pumppausta 10.40-11.55 ja 13.35-16.00.

Löydöt:

Ylös nihti 35x9cm III kansipalkki 2m paarpuurista, pylpyrän sivu 24x19cm. Pumpusta kalanruotoja, ikkunalasia, messinkinen mansetti, rikkitanke, kaikki III-kansipalkin kohdalta keskilaivasta.

Havainnot:

Maston tanko päästään 43cm pyöreä, sitten 85cm neliskulmainen jatkuen pyöreänä. Neliskulmaisessa osassa ura kahdella puolella, pyöreässä tyvässä porattu reikä. Rastas havaitsi III kansipalkin kohdalla lastin tukikiiloja.

10.7.1980 TORSTAI

Työsuunnitelma:

Tiilien poistoa III kansipalkin kohdalta. Kansilautojen poistoa Pumppauksen jatkaminen.

Työryhmä:

Sevilä, Santaholma, Korkiakangas, Rautkylä, Teräväinen

Työt:

Raivausta, 25kpl tiiliä siirretty styyrpuurin puolelle laidan yli. Pumppausta klo 9.35-11.50

Löydöt: Teräväinen toi ylös pumpun puisen männän (?) V kansipalkki 1,5m keskilaivasta paarpuuriin. Nihti mastontangon juuresta.

LÖYTÖ 45/80: kahvipannun kansi, kuparia, 9cm, IV k. palkki, keskilaiva löytäjä Korkiakangas.

Löytö 46/80: viini-yms lasi, rikkinäinen 14,5cm, III-k. palkki, 1,2m Maston tangosta keskilaivaan, löytäjä Grönhagen

LÖYTÖ 47/80: puulaatikko, karkeatekoinen, veistetty 17x10x5,5cm maston tangosta 1,2m keskilaivaan, löyt. Grönhagen

13.7.1980 SUNNUNTAI

Työsuunnitelma:

Pumppauksen jatkaminen IV-V kansipalkkien kohdalla pyrkien pohjaan

Työryhmä:

Santaholma, Rautkylä, Rastas, Tarpio, Nykänen, Jolkkoset

Työt: Pumppausta klo 6.50-11.30.12.20-16.00

Löydöt:

Pumppauksessa lasia, posliinia, piikiveä

LÖYTÖ 55/80: lesti, puuta, 24x8,3cm, IV kansipalkkikeskilaiiva, löytäjä Santaholma

LÖYTÖ 56/80: vintilä, puuta, kork.12cm, III kansipalkki keskilaivasta hiukan stuurpuuriin, löytäjä Rastas

LÖYTÖ 57/80: luotipaino, lyijyä 28x7,5cm III-IV kansipalkki keskilaivasta stuurpuuriin, löytäjä Rautkylä

LÖYTÖ 58/80: ~~solki~~ puutanko 30,5cm, III-IV kansipalkki keskilaivasta stuurpuuriin, löytäjä Rautkylä

LÖYTÖ 59/80: solki, neliskulmainen, tinaa tms.4,5x7cm, siivilä

LÖYTÖ 60/80: solki, Neliskulmainen, messinkiä, ,siivilä

Ylös tuotiin myös plokki.

14.7.1980 MAANANTAI

Työsuunnitelma: Pumppauksen jatkaminen tiilikasaa varoen

Työryhmä:

Rautkylä, Santaholma, Jahnsson, Silvan, Kääntä, Nykänen, Tarpio, Jolkkoset

Työt: Pumppausta klo 6.40-11.25.13.10-17.15

Löydöt:

Pumppauksessa lasinpalasia, piikiveä (artifakteja ?)

LÖYTÖ 61/80: liitupiipun koppa, vaalea, leimattu, siivilä (III-IV k.palkki)

LÖYTÖ 62/80: liitupiipun koppa, tumma, leimattu, siivilä (III-IV k.palkki)

LÖYTÖ 64/80: korupunos, messinkiä, 25mm, siivilä, (III-IV k.palkki)

LÖYTÖ 63/80: solki, neliskulmainen, messinkiä, siivilä

LÖYTÖ 65/80: kampa, puuta, 85mm, siivilä (III-IV k.palkki)

LÖYTÖ 66/80: Uunin pohjakivi, liusketta, 27,5x15x0,4cm, III-IV kansipalkki keskilaiva, löytäjä Nykänen

LÖYTÖ 67/80: kansi, puuta, neliskulmainen, 18x17,5x1,8cm, III-IV kansipalkki keskilaiva, löytäjä Nykänen

Santaholma toi ylös kolmiosaisen n.87 cm pitkän hyllykön(?), IV kansipalkki hiukan keskilaivasta stuurpuuriin päin

11.7.1980 PERJANTAI

Työsuunnitelma:

Tiilien raivaamista III-IV kansipalkkien kohdalta. Pumpkauksen jatkaminen.

Työryhmä:

Rautkylä, Teräväinen, Korkiakangas, Santaholma, Rastas

Työt:

Tiilien raivausta. II kansipalkin siirtäminen styrrpuurin ulkopuolelle.

Tapahtumat:

Korkiakangaan pumppausvuoron aikana II kansipalkki sortui alas vaurioittaen mammuttipumpun letkua. Iltapäivällä letkun ylösnosto, pumpun lyhennys ja uudelleen sitominen.

12.7.1980 LAUANTAI

Työsuunnitelma:

Pumppauksen jatkaminen IV-V kansipalkkien kohdalta keskilaivassa.

Työryhmä:

Rastas, Sevilä, Korkiakangas, Tarpio, Nykänen, Jolkkoset

Työt: Pumppausta klo 7.10-11.05.15.10-19.45.

Löydöt:

Pumppauksessa kengän nahkoja, nappeja, luita, tammipelin nappuloita.

LÖYTÖ 48/80: posliinikuppi, sinisellä maalattu saaristoaihe, IV kansipalkki, keskilaiva, löytäjä Sevilä.

LÖYTÖ 49/80: nypläysnypylä, puuta, sorvattu, IV kansipalkki, keskilaiva, löytäjä Sevilä

LÖYTÖ 50/80: puuastian osa, sorvattu 10,5x7cm, IV kansipalkki keskilaiva, löytäjä Sevilä

LÖYTÖ 51/80: kolikko, kuparia, 40mm, siivilä

LÖYTÖ 52/80: teekannu, posliinia 12x9,5cm, V kansipalkki, keskilaiva, löytäjä Santaholma

LÖYTÖ 53/80: solki, messinkiä, siivilä, V kansipalkki, keskilaiva.

LÖYTÖ 54/80: rakenneosaa "laakeri", puuta, 28,5 varsi, pyörylä 18cm V kansipalkki 2,5m styrrpuurista keskilaivaan, Nykänen

Rastas toi ylös rikkinäisen kengän, nahkaa, V kansipalkki

15.7.1980 TIISTAI

Työsuunnitelma:

Pumppauksen jatkaminen IV-V kansipalkkien kohdalla varoen koskema-
sta tiilikasaa (III-IV kansipalkki).

Työryhmä: Kääntä, Rautkylä, Silvan, Santaholma

Työt: Jolkkonen kävi tarkastamassa työvaihetta ja siirsi IV kansipalkin alla paarpuurissa olleen polven partaan ulkopuolelle.
Pumppausta klo 6.50-11.30.13.30-17.15

Löydöt: Otettiin hiekka-vilja ja kahvinpapunäytteitä. Pumppauksessa puinen vasaran nuppi.

16.7.1980 KESKVIIKKO

Työsuunnitelma:

Kaivausalueen raivausta. Löydetyn uuden hyllyn tutkiminen ja mittaus.

Työryhmä:

Jussarö II: Tarpio, Nykänen, Varjonen, Roininen. Jussarö III: Kääntä, Santaholma, Silvan

Työt:

Jussarö II: tiilien poistoa, lautojen raivausta III-kansipalkin kohdalla. Jussarö III: päämittojen ottaminen

Löydöt:

Tarpio löysi puukulhon pohjan, jossa hiukan sivua jäljellä.
LÖYTÖ 68/80: puulaatikko, jalopuuta, osissa, yksi sivu puuttuu, messinkiset kahva ja avaimenreikä, 21,6x12,5x9,5cm, III kansipalkki, keskilaiva, löytäjä Roininen
LÖYTÖ 69/80: lesti, hyväkuntoinen, III kansipalkki, keskilaiva, löytäjä Varjonen
LÖYTÖ 70/80: kolikko, kuparia 40mm, III kansipalkki, keskilaiva löytäjä Varjonen

Havainnot:

Roininen havaitsi IV kansipalkin kohdalla keskilaivassa laatikon tms., joka samaa materiaalia kuin löytö 68.

17.7.1980 TORSTAI

Työsuunnitelma:

Pumppauksen jatkaminen III-IV kansipalkin kohdalta. Havaitun laatikon ylösnosto.

Työryhmä:

Roininen, Varjonen, Tarpio, Nykänen, Kääntä, Santaholma, Silvan
Rautkylä, Jahnsson, Jolkkoset

Työt: Pumppausta klo 6.35-10.50.13.20-16.30

Löydöt:

Nykänen toi ylös pumpun männän. Pumpun siivilästä linnunluita, lasia, 9,7cm pitkä ontto puuputki (injektioruiskun putki?).

LÖYTÖ 71/80: puulaatikko+sisältö;

-kirveenvarsi 51x4,5	-punnus 4,3cm
-puulusikka 11cm	-puurasia rikkiäinen 23cm
-kauha 26(5,8)cm	-harja 6cm
-kauha 13(8,8)cm	-lesti AA 23x9cm
-kauha 23cm	✓-nypläyspuikkoja 8kpl+2kpl rikkiin.
-kauha 32cm	✓-posliinikuppi, maalattu
✓lasipurkki 50mm(kork.)	✓-kangasrusetti
✓-ruisku 12cm	-kangasta/pitsiä
-partasuti 7cm	

LÖYTÖ 72/80: navigointimitta, asteikolla, katkennut, 17,8x1,8cm
V kansipalkki styyrpuurin puolella tynnyrin kannen vieressä,
löytäjä Santaholma

LÖYTÖ 73/80: laahuslokin levy, 18x13,5cm, puuta, reunassa painorautaa,
IV-V kansipalkki styyrpuuri, löytäjä Silvan

18.7.1980 PERJANTAI

Työsuunnitelma: pumppauksen jatkaminen. IV-V kansipalkkien kohdalta.

Työryhmä: Pumppausta klo 6.30-8.40. Iltapäivällä ei pumppausta kovan tuulen vuoksi. Roininen, Santaholma.

Löydöt:

Pumpusta kahvinpajuja, puulusikan osa (III kansipalkki, keskilaivasta hiukan paarpuuriin.

LÖYTÖ 74/80: kirjekotelo, kannellinen, sisällä sinetti 13x17,5cm,
III kansipalkki keskilaivasta paarpuuriin, löyt. Roininen

LÖYTÖ 75/80: lesti, puuta, 23,7x6,9cm, I kansipalkki 50cm ruumaan päin, keskilaivassa, löytäjä Santaholma.

Havainnot:

IV-V kansipalkkien välissä oleva tynnyrin kansi ehjä, samoin pienempi tynnyri tms. V kansipalkin kohdalla keskilaivassa.

19.7.1980 LAUANTAI

Työsuunnitelma: pumppausta V palkin kohdalla. Tynnyrin kannen irrotusyritys.

Työryhmä: Kääntä, Santaholma, Jahnsson, Tarpio, Jolkkoset

Työt: Pumppausta klo 6.40-10.25. Iltapäivällä ei pumppausta kovan tuulen vuoksi.

Löydöt:

Tynnyrin kannen kaivamisessa esiin n. 10 kpl kanteen liittyviä lautoja. Tuotu ylös posliinikupin korvake, samanlainen kuin löytö 12. ja pullonkaula. Pumppauksessa siivilästä rusinoita, omenan siemeniä, saksanpähkinöitä, kahvinpapuja ja hedelmän (?) kuoria. Lisäksi siivilästä injektioruiskun (?) ontto suukappale.

Näyteotokset: Hiekka, Piikivi, Hedelmäkuori + rusina ja Siemen näytteitä.

20.7.1980 SUNNUNTAI

Työsuunnitelma:

Pumppauksen jatkaminen ja ns. pikkutynnyrin nosto.

Työryhmä:

Varjonen, Teräväinen, Rautkylä, Santaholma, Jahnsson, Nykänen, Roininen, Jolkkoset

Työt: pumppausta klo 6.45-11.30. 13.30-15.35. III kansipalkki sidottiin köysillä kiinni sortumisen estämiseksi.

Löydöt:

Nykänen toi ylös sorvatus puunupin (6cm), V kansipalkki styyrpuuri. Nostettiin ylös ns. pikkutynnyri, joka osottautui soikoksi. Siivilästä 2 leveäkantaista rautanaulaa 37mm.

LÖYTÖ 76/80: soikko, 30x45cm, V kansipalkki, keskilaiva.

LÖYTÖ 77/80: kolikko, kuparia, ei vuosilukua, mutta kaksoiskotka ja kirjaimet esillä, siivilä, V kansipalkki, styyrpuuriin päin.

Havainnot: V kansipalkin kohdalla mudassa ainakin 2 melko järeää lankkua, jotka saattaisivat olla seinämän tukipuita.

21.7.1980 MAANANTAI

Työsuunnitelma:

Pumppauksen jatkaminen. Isomman tynnyrin kannen ylösnosto.

Työryhmä: Roininen, Miettinen, Santaholma, Jahnsson, Nykänen
Rautkylä, Jolkköset

Työt: Pumppausta klo 6.30-11.45. 13.15-15.20. Tynnyrin kannen nosto tarkoitusta varten rakennetulla paarilla.

Löydöt:

LÖYTÖ 78/80: tynnyrin kansi, 100cm, maalattu tunnuksia, 2 ja B W, keskellä tukipuu, jossa 4 rautanaulaa.

22.7.1980 TIISTAI

~~Rxxxx~~ Työsuunnitelma:

Pumppauksen jatkaminen. Tiilien lukumäärän laskeminen styyrpuurin ulkopuolella. (laidan yli nostetut tiilet).

Työryhmä: Varjonen, Roininen, Miettinen, Jahnsson, Nykänen, Jolkköset

Työt: Pumppausta klo 6.40-11.45. Tiilien lukumääräksi laskettiin 65.

Löydöt:

LÖYTÖ 79/80: viinipullo, ehjä, tummaa lasia, III kansipalkki, keskilaiva, löytäjä Nykänen.

23.7.1980 KESKIVIIKKO

Työsuunnitelma: Pumppausta III kansipalkin kohdalla. Laivaveneen tukipukin mittaaminen ja piirtäminen

Työryhmä: Roininen, Santaholma, Rautkylä, Jahnsson, Miettinen, Jolkköset

Työt: Pumppausta klo 6.35-8.50. 12.35-15.20. Rakenneseosan piirtäminen ja mittaaminen (Santaholma & Grönhagen)

Löydöt: siivilästä nypläyspuikon paksumpi pää. Ylös tuotiin laatikon kansi 18x7,5cm, III-kansipalkki, keskilaiva.

24.7.1980 TORSTAI

Työsuunnitelma: Pumppauksen jatkaminen III kansipalkin kohdalla keskilaivassa ja paarpuuriin päin. Maston kengän esille saaminen.

Työryhmä: Santaholma, Jahnsson, Miettinen, Rautkylä, Seppälä

Työt: Pumppausta klo 8.00-12.00.13.30-15.20

Löydöt: ylös puulaatikon lauta 18x7,5cm, III kansipalkki, keskilaiva.

LÖYTÖ 80/80: harja, jouhet pois, 19,5x6cm, III kansipalkki, keskilaiva, löytäjä Miettinen.

LÖYTÖ 81/80: puukeppi, päästään levenevä, 87cm, III kansipalkki keskilaiva, löytäjä Miettinen

LÖYTÖ 82/80: nypläyspuikko (nypylä), 8cm, III kansipalkki, keskilaiva, löytäjä Miettinen

25.7.1980 PERJANTAI

Työsuunnitelma: Mastonkengän mittaus ja ympäristön puhdistaminen. Mammuttipumpun purkaminen ja lautan hinaus maihin.

Työryhmä: Miettinen, Santaholma, Rautkylä, Seppälä, Jahnsson Jolkkoset

Työt: Havaintoja mastonkengästä. Nostettiin plokeja ym korissa ollutta irtoesineistöä. Lautta maihin. Leirin purkamista.

Havainnot: Kölin/mastonkengästä III kansipalkin kohdalla pohjalaudoitus mahdollisesti porrasmainen.

26.7.1980 LAUANTAI

Leirin purkaminen ja esineistön pakkaus ja kuljetus Helsinkiin.

27.7.1980 SUNNUNTAI

Leirin päättäminen. Sukeltajien kotiinpaluu.

JUSSARÖN HYLKY 1700-LUVULTA

Tammisaaren ulkosaaristossa löydettiin vuonna 1969 Suomen laivaston sukelluskurssin toimesta Jussarön ja Pikku-Jussarön saarien välisen salmen länsipäästä 14 - 17 metrin syvyydestä työnimikkeellä Jussarö II tunnettu hylky. Heti löytymisensä jälkeen hylky yhdistettiin ns. Hopeaprikiin, hollantilaiseen alukseen, joka saaristossa säilyneen perimätiedon mukaan upposi hopealastissa Jussarön vesillä vuonna 1783.

Museoviraston merihistorian toimiston suorittamat hyllyn tutkimukset keskittyivät kesinä 1969 ja 1970 valokuvausteknisten kokeilujen ja mittausten suorittamiseen. Kaivaustoiminta rajoittui silloin lähinnä virolaisten kypäräsukeltajien vuosisadan vaihteessa räjäyttämän aluksen peräosan tyhjentämiseen. Kesinä 1973 ja 1978 järjestettiin kohteessa merihistorian toimiston johdolla koulutuskaivauksia harrastajasukeltajille. Viime vuosina pumppaustyössä on keskitytty aluksen mielenkiintoisen lastin tutkimiseen ja lastiruuman tyhjentämiseen. 23.6. - 27.7.1980 välisenä aikana järjestetyllä leirillä merihistorian toimisto ja Teredo Navalis yhdistyksen sukeltajat jatkoivat mammuttipumppausta päätavoitteena lastiruuman peräosan tyhjentäminen ja esinelöytöjen dokumentointi.

Pumppaustyö suoritettiin hyllyn lähelle ankkuroidulta tukialukselta ja tarkoitusta varten rakennetulta lautalta. Kalustona käytettiin toimiston 280 litran tehoista Atlas matalapainekompressoria ja 75 mm paksuis- ta teräslangalla vahvistettua mammuttiputkea. Sukeltajien ja pinta- henkilöstön väliseen yhteydenpitoon oli varattu va-puhelin. Viidessä viikossa onnistuttiin tyhjentämään ~~7~~⁷⁰ m³ mutaa ja paljastamaan 7 x 5 metrin laajuinen alue.

Sukeltajien työn ja suunnistamisen helpottamiseksi aluksen kansipalkit numeroitiin ruuman aukosta peräänpäin. Pumpattu alue rajoittui kansipalkkien I - VI välille. Työtä vaikeuttivat huomattavasti perän räjäytyksessä irronneet romahdusvaarassa olevat kansipalkit, ruumatilassa ollut hajonnut köysistö, viinipullojen pakkausmateriaalina käytetyt

oljet ja kannen läpi ruumaan romahtaneen keittiörakennelman laudat ja tiilet.

Lähes koko pumpatulla alueella havaittiin irtoesineitä. Keittiörakennelman tiilet ja laudat muodostivat kuitenkin mielenkiintoisimman löytöalueen. Paikalta löytyi varsinaiseen lastiin kuuluvaa esineistöä ja myöskin keittiökalustoa. Tiiliä laskettiin olevan 85 kappaletta ja ne muodostivat selvästi havaittavan kasan III kansipalkin kohdalla keskilaivassa. Keittiön rakennetta ei kuitenkaan voinut enää rekonstruoida. Alueen esinelöydöistä mainittakoon seuraavat: 3 kpl hylystä aikaisemmin tavattuja ranskalaisia sinappipulloja, joissa oli teksti " Moutarde de maille Seul Vinaigrier du Roy et de l'm.J.R.S.t. andré a paris " (katso Report 1979, Edgren), 5 kappaletta tummaa lasia olevia viinipulloja (24,5 x 9 cm), joissa kahdessa korkit ja niissä tekstit " Extra alter Rhein Wein ", 4 kappaletta keittiökalustoon luettavia tinalautasia ja 2 kappaletta kuparisia kahvipannun kansia. Lisäksi tiilien välistä nostettiin kannellinen puinen kirjekotelo, jonka sisällä ollut paperiaines oli täysin tuhoutunut, mutta lakkasinetti vielä säilynyt. Varsin hyvin säilynyt oli jalopuinen, mahongilla paneloitu pähkinäpuinen messinkiheloitettu laatikko (21,6 x 12,5 x 5 cm). Muista tiilikasan löydöistä mainittakoon hollantilaista alkuperää olevat liitupiipun kopat, erilaiset harjat, kengän lesti ja erikoinen, todennäköisesti värin hienontamiseen tarkoitettu kivikartio, jonka kyljissä oli vielä havaittavissa maalitahroja.

Muualta ruumatilasta löydettiin hajallaan olevaa esineistöä, joka on ollut osittain lastiin kuuluvaa. Henkilökohtaisiin aluksen miehistön varusteisiin on luettava ainakin kengänpohjat, vyösoljet ja napit. IV kansipalkin kohdalta sisältöineen löydetyistä jalopuisesta laatikosta on sitä vastoin vaikeaa sanoa, onko se kuulunut lastiin vaiko henkilökohtaisiin varusteisiin. Laatikosta löytyi mm. kirveenvarsi, 5 kappaletta erikokoisia puukauhoja, partasuti, pieni punnus, kengän lesti, injektioruisku, pienempi puurasia, 10 kappaletta sorvattuja nypläyspuikkoja (nypylöitä), kangasta ja pitsilankaa, kangasrusetti, pieni lasipurkki ja erittäin kaunis kukka-aihein koristettu posliininen mustepullo. Selvästi lastiin kuulunutta tavaraa ovat Reinin ja Madeiran viinipullot, joissa osassa oli vielä sisältökin jäljellä. Aikaisempien havaintojen mukaan pullot oli pakattu heinillä vuorattuihin tynnyreihin ladottuna vuorotellen pullonkaula ylös- ja alaspäin. Ylellisyystuotteisiin voidaan lukea toistakymmentä löydettyä erikokoista parfyymi-

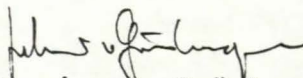
lääke- ja viinietikkapulloa.

Mammuttipumppauksessa siivilöitiin näytteitä elintarvikkeista, jotka ovat osittain kuuluneet lastiin ja laivaväen muonitukseen. Vilja, naudan-, turskan- ja ankanluut viittaavat muonitukseen. Osterit, saksanpähkinät, mantelit, omenat, rusinat ja kahvinpavut ovat saattaneet sensijaan olla osa aluksen lastia. Minkä maalainen Jussarö II on, mikä on ollut sen lähtösatama ja milloin se upposi ovat tutkimusaiheita, joita ei vielä ole täysin selvitetty. Löydetty esineistö on kansainvälistä ja edustaa ainakin neljää kansallisuutta. Liitupiiput ja osa posliinista on tunnistettavissa hollantilaiseksi. Laivan peräosasta löytyi kaivausten alkuvuosiina hienoa piiposliinista englantilaista Leeds-keramiikkaa. IV kansipalkin kohdalta löytyneen jalopuisen laatikon sisällä ollut posliininen maalattu mustepullo viittaa saksalaiseen alkuperään. Kaikki löydetyt rahat puolestaan ovat venäläisiä. Lähtösataman kohdalla on pääteltävissä, että alus on ulottanut matkansa myöskin Itämeren ulkopuolelle painolastihiekka- ja tammenlehtinäytteiden perusteella. Aluksen uppoamisvuoden tarkka määrittäminen on vielä tässä vaiheessa vaikeaa. Löydetyissä venäläisissä kolikoissa oli viidessä vuosiluvut, vanhin vuodelta 1737 ja nuorin vuodelta 1754.

V - VI kansipalkin välistä löydettiin varsin karkeatekoinen puulautanen (21,2 cm), jonka pohjaan oli kaiverrettu vuosiluku 1783. Lautanen ei vaikuttanut kovinkaan käytössä kuluneelta ja se on voitu hyvinkin valmistaa aluksen matkan aikana. Aluksen uppoamisajankohta on omenalastista päätellen ollut syksy.

Jussarö II:n rakenteen selvittäminen on vielä kesken. Hylky on ollut 28 metriä pitkä, todennäköisesti kaksimastoinen hollantilaisrunkoinen nopeakulkuinen alus. Kansantaruun hopea-aarteesta ei ole saatu mitään vahvistusta, mutta tarina Hopeaprikistä on voinut syntyä saaristolaiden mielissä jo yksinomaan aluksen arvokkaasta ylellisyystavaralastista.

Jussarö II:n jatkotutkimuksissa tullaan keskittymään ruumatilan täydelliseen tyhjentämiseen ja aluksen perätilan tarkempaan tutkimukseen. Aluksen identifioiminen on mahdollista huolellisten arkistotutkimusten perusteella.

Juhani von Grönhagen

Vs. ylim. tutkija